

L'agroindústria i la desprotecció de la vida

L'emergència de la covid-19 ha portat la història i la marginalitat dels temporers de la fruita des de Lleida fins a les cases de tot Catalunya. A través del documental "El cost de la fruita" i reportatges en mitjans s'ha fet extensiva una situació vergonyosa que es viu en la producció fructícola. La plataforma «Fruita amb Justícia Social» fa anys que exposa el malviure dels jornaleros i en aquest article ens parla de les entranyes de la bèstia.

TEXT: GEMMA CASAL I FITÉ. PLATAFORMA «FRUITA AMB JUSTÍCIA SOCIAL».

1. Dades extretes de Prodeca, l'agència per a la competitivitat de l'empresa dependent del Departament d'Empresa i Coneixement de la Generalitat de Catalunya.

Durant el mes de març floreixen els fruiters i les comarques de Ponent ofereixen tot un espectacle multicolor i fantasiós, i a la vegada, un miratge d'una realitat cruel. Un parell de mesos després la munió de flors esclata en tones de fruita dolça que seran embalades i facturades a destins llunyans: Alemanya, França, Itàlia, Regne Unit, els Països Baixos, Aràbia Saudita o la Xina, entre d'altres. Catalunya exporta el 65% de la fruita que produeix, i és la zona de major producció de fruita dolça d'Espanya: un dels 10 primers productors mundials de préssec i nectarina (les terres de Ponent n'aporten el 91% sobre el total català) i un dels principals productors de pera i poma.¹

En contraposició al creixement de les tones de fruita anuals hi ha hagut també un degoteig constant de pèrdua d'explotacions agràries, de pagesia que ha tancat portes. L'activitat agrària representa menys del 1% de la població activa a Catalunya, i el sector agroalimentari representa el 16,28% del PIB. Però, aquesta agricultura que tenim, ens alimenta i ens manté el territori? Les dades cal llegir-les des d'una mirada crítica. Fons d'inversió i grans especuladors estan acaparant la terra de cultiu. Són empreses dedicades fonamentalment a l'agroindústria exportadora i extractiva

que s'aprofiten dels recursos públics i deixen en una posició de gran indefensió econòmica a la petita pagesia.

Paral·lelament trobem que la biodiversitat cultivada s'està destruint a gran velocitat. Els recursos hídrics es dediquen a produir aliments-mercadaria i la contaminació de l'agroindústria (una de les principals causants del canvi climàtic) ni tan sols és contemplada en les polítiques agràries del país. Els aliments-mercadaria importen en tant que benefici privat, poc o res tenen a veure amb l'alimentació saludable i suficient per a tothom. La fruita dolça n'és un clar exemple d'això.

Si produir aliments és competir i especular, on queda la sobirania alimentària? Segons el Departament d'Agricultura, tot i que no aporta detalls, la producció local a Catalunya només té capacitat per alimentar el 40% de la població, unes dades desoladores que mostren la nostra extrema vulnerabilitat.

EL TREBALL I EL DESEMPAR DELS MÉS VULNERABLES

Com s'aconsegueix exportar milers de tones de préssecs, nectarines, paraguais, prunes, peres i pomes? Doncs a través d'un sistema d'explotació que beneficia les grans empreses exportadores i reparteix les molles del pastís a la petita pagesia. Però, quina és l'última baula de l'engranatge de l'agroindústria fruitera? Els milers de persones jornaleres que arriben a les terres de Lleida per incorporar-se, des d'abril fins a setembre, a les feines d'esporga, collita, embalatge i emmagatzematge de la fruita. La majoria d'elles són d'origen migrant: senegalesos, malians, gambians, marroquins, algerians, guineans, camerunesos, paquistanesos, així com treballadors comunitaris de Romania i Bulgària o, fins i tot, migrats africans residents a Itàlia i a l'Estat espanyol.

La quantitat de persones canvia cada temporada en funció de la producció –en els últims sis anys ha augmentat de 26.000 a 38.000. Són els anomenats temporers. Són els invisibles, els que

01. Protestes per la situació dels temporers a Lleida. Mireia Barés.

02. Anna Sans.



treballen sota el conveni laboral més baix que existeix, els que la seva extrema vulnerabilitat social —a causa de la injusta llei d'estrangeria— aboca a treballar per la supervivència més bàsica. Els temporers són els que fan possible aquest tipus d'agricultura, i ni tan sols són esmentats en els documents de la Política Agrària Comuna (PAC) de la Unió Europea. La PAC finança i protegeix els productes, les mercaderies, les grans empreses, també subsidia la pagesia, però ni un cèntim va a parar a la protecció d'aquests treballadors.

La situació dels jornalers a Lleida no és nova, ni és sobrevinguda per cap pandèmia. Des de fa dècades les terres de Ponent s'omplen a l'estiu de persones

“Els drets laborals i els drets humans, també haurien de formar part de la traçabilitat de la producció”

que malviuen al carrer, en places, en edificis ruïnoses, en pisos sobre-ocupats, en els marges dels camps o en granges abandonades. Treballen al camp, de sol a sol, o a les centrals fruiteres amb horaris impossibles de suportar.

La majoria d'aquestes persones tenen un denominador comú: el seu origen migrant. Una part molt important d'aquesta mà d'obra no ha pogut tenir accés a la regularització administrativa, per això treballen clandestinament. Per tant, els seus ocupadors no paguen la seva seguretat social a les arques comunes. L'estat espanyol desempara aquestes persones des del moment en què els nega els papers, o bé els hi supedita el permís de residència i treball a una sèrie d'obstacles impossibles d'acomplir, sobretot, si l'únic sector on es poden incorporar és el de la temporalitat de l'agricultura.

Per què hi ha un elevat nombre de vulneracions laborals en aquest sector? La resposta és senzilla: les persones migrades no poden votar, no poden sindicar-se, no poden manifestar-se, no poden

protestar. Darrera d'aquest sistema d'abús i opressió rau un racisme institucional que ho travessa tot. La Covid ha visibilitzat la situació d'aquestes persones, ja que, mentre tots érem casa, ells estaven treballant al camp i dormint al carrer. Els Departaments d'Agricultura i de Treball de la Generalitat de Catalunya no han ofert ni recursos, ni protocols, ni ajuts econòmics pel seu refugi o pel seu subsidi. Pot ser que, mentre les tones de fruita arriben a la duana, no hi hagi cap mena d'interès en saber com es produeixen.

UN NOU SEGELL PER A UNA PRODUCCIÓ AMB TOTS ELS DRETS LABORALS

Des de fa uns anys, la plataforma «Fruita amb Justícia Social» ha posat sobre la taula propostes per millorar les condicions dels treballadors així com la qualitat de la fruita. En primer lloc, i de forma prioritària, és fonamental la modificació de la llei d'estrangeria per facilitar la regularització dels milers de persones estrangeres que resideixen a l'estat espanyol. Aquest punt permetria més facilitats als ocupadors a l'hora de contractar mà d'obra i més protecció per a les persones treballadores.

En segon lloc, cal un conveni laboral del camp que es compleixi i que es faci complir. El conveni actual (aprovat el 2018 i prorrogat perquè la patronal es nega a assumir la pujada salarial d'un nou conveni) estableix que s'ha de facilitar allotjament a les persones treballadores que tenen el seu lloc de residència més enllà de 75 quilòmetres del seu lloc de treball. Aquest és l'acord més vulnerat de tot el conveni. És imprescindible la creació d'allotjaments amb la implicació dels governs. Un altre pas important

seria que els temporers del camp passessin a formar part del règim general de la Seguretat Social, enlloc de fer-ho en el règim especial agrari. Caldrien inspeccions de treball més efectives, amb més presència al camp, als allotjaments i a les centrals, i més facilitats pels ocupadors per a la presentació de documentació.

Una de les propostes de la plataforma és la creació d'un segell de qualitat: «Fruita amb Justícia Social» que garanteixi que aquella peça de fruita ha estat produïda i collida sense vulnerar ni els drets laborals ni els drets humans, que també haurien de formar part de la traçabilitat de la producció. En el mateix sentit es proposa la retirada de totes les ajudes públiques a la pagesia i a les empreses que vulnerin els drets humans o cometin frau a la Seguretat Social, i la prohibició d'exportar i d'exposar en fires promocionals. Aquesta mesura seria la més efectiva per evitar l'abús i l'exploatació, i de passada, netejaria el sector de competència deslleial envers aquells productors que respecten els drets de les persones i que cotitzen a la Seguretat Social.

Finalment, ens cal un nou model agrari. O potser podríem dir que ens cal un model agrari i una política agrària que Catalunya fa gairebé un segle que no té. Hi ha polítiques globals difícils de combatre, però el Govern de la Generalitat no pot quedar-se ni en la submissió als models neoliberals ni en la inacció. Després d'aquest annus horribilis per a moltes persones, és important plantejar un futur possible i habitable, i només esdevindrà amb la recuperació de sobirania, de les quals, l'alimentària n'és la primera i la més fonamental per a la supervivència. ✿

